

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Εἶνε πολλά, πάρα πολλά τὰ Ἑλληνικά λαϊκά ἔθιμα, ποὺ συνδέονται μὲ τὴν Μεγάλην Παρασκευήν, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀδύνατον νὰ περιγραφοῦν ἐδῶ. Τὸ συγκινητικώτερον ὅμως ἐξ ὧν, τὸ «ξενύχτισμα» τοῦ Ἐπιτάφιου καὶ τὸ «τραγουδιῖον» τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, ποὺ γίνεται ἀκόμη καὶ τώρα εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ὁ λαϊκὸς Ἐπιτάφιος ἔχει πολλὰ τὰ κοινὰ εἰς τὰς διαφόρους Ἑλληνικὰς χώρας, ποικίλλει ὅμως εἰς τὰς λεπτομερεῖς καὶ εἰς τὸ κείμενον τῶν ψαλλομένων Παθῶν.

Εἰς τὴν Σηλυβρίαν, εἰς τὴν Ἰοάννηαν καὶ διαφόρους ἄλλας πόλεις καὶ χωρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια συνεκέντροντο τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὁλόγυρα ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιον, τὸν «ξενυτούσαν» καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Πάθη. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη δὲν εἶνε πλέον Ἑλληνικὴ οἱ πληθυσμοὶ ὅμως οἱ ὁποῖοι μετεφέρθησαν εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην διαωρίζουν τὴ ἡθὴ καὶ ἔθιμα τῆς ἀληθινῆς Ἑλληνικῆς χώρας. Τὰ κορίτσια ἐξακολουθοῦν νὰ συγκεντρώνονται εἰς τὰς ἐκκλησίας, νὰ σκορπίζουν λουλούδια, νὰ ξενυχτοῦν τὸν Ἐπιτάφιον καὶ νὰ τραγουδοῦν τὰ Πάθη.

Ἀρχίζουν πάντοτε ἔτσι:

Καλὸ εἶνε τὸ Ἅγιος Θεός, καλὸ εἶνε καὶ ὁ ἀνίστηθαι, θά παταχθῶ, θά λλθω στήν
[ἄς τὸ ποῦμε]
ὅποιος τὸ λέγει σῶνεται καὶ ὅποιος τὸ ἀκούει ἁγιάζεται
[κούει ἁγιάζεται]
καὶ ὅποιος τὰ καλὰ ἀφίγκραται, παράδεισος
[σο θὰ λάβῃ]
παράδεισος καὶ λειτουργία εἰς τὸ Ἅγιον πνεῦμα
[καὶ τὴν]
Ἐκεῖθεν δὲν ἦταν, δὲν τὴν ἔφεραν
[πῶθι]
ἡ ρίζα ἦταν ἡ Παναγία, τὸ δέντρο ὁ Χρῆς
[στός μας]
οἱ κληνοὶ ὅπου κρέμονταν ἦταν οἱ Ἀποστόλοι,
[στόλοι]
τὰ φύλλα ὅπου πέφταν ἦταν οἱ Μάρτυρες,
[τύροι]
ποὺ μαρτυροῦσαν καὶ ἔλεγον χεῖρ τοῦ Χρῆς
[στοῦ τὰ πάθη].

Εἰς τὴν συνέχειαν ἱστορεῖται ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἡ σύλληψις τοῦ Κυρίου:

Ἀπὸ τὰ μαλλιά τὸν πιάσανε, στὰ μάγουλα
[τὸν κροῖσαν]
γιὰ μιὰ τὸν ἐκκρίστωσαν τοῦ βουδαλισμοῦ
[καπίστρι]
γιὰ μιὰ τὸν ἐποστίασαν τοῦ βουδαλισμοῦ
[ποῦλι]
γιὰ μιὰ τὸν ἐφορέσανε ἀγκυθερὸν στεφάνι,
[στεφάνι]
γιὰ μιὰ τὸν ἐποστίασαν τριῶν χρόνων τὸ
[ἐπεῖτα]
Τρίτα πικρὰ τὸν ἔδωσαν, τρίτα φαρμακὸν
[μέναν]
τὸν ζόχο καὶ τὸν μάρουλο καὶ πικρομαρούρι
[λίτσα]
στὸν Τσιγκενέ 1) πηγαίνανε περὶ 2) νῆ
[τοῦς φτείσαν].

(Σ. Ε.— «Τσιγκενές» σημειωτέον εἶναι ὁ γύφτος καὶ «περὶ» τὰ καρφιά).

Τὴν φοβερὰν εἰδησιν ἔμαθεν ἡ Παναγία ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Καὶ ἡ δύσμοιρος Μητέρα μαζί μὲ τὰς ἄλλας Γυναῖκας τοῦ Εὐαγγελίου ἀπῆραν τὸ δρόμον τὸ δρομὶ, δρομὶ τὸ μονοπάτι καὶ τὸ δρομὶ τοὺς ἐβγάλε στοῦ τσιγκενέ τῆς πόρτας.

«Καλῶς τὰ κάνεις μάστορη, καλῶς τὰ ποῦ
[λαμδαίς]
—Ὁ δὲ Ὁδρηνοὶ μὲ εἶπανε περὶνὰ νὰ τοῦ
[καίμω]
ἐκεῖν' μὲ εἶπαν τέσσερα καὶ γὰρ τοῦς κῶ
[μῦθον πέντε]
τὰ δυὸ, στὰ δυὸ τοῦ πῶδισ τοῦ, τὰ δυὸ στὰ
[δυὸ τοῦ χέρια]
τὸ πέμπτο τὸ τρίπιδιμο στὴ μέσῃ στὸν δὲ
[φασὸ τοῦ]
νὰ δράμῃ αἷμα καὶ νερὸ νὰ πικραθῇ
[καρδιά τοῦ]
Σὲν τῶκουσε ἡ Παναγία λιγοθυμῶσα τὴν
[ῆλθε]
σταμνὶ νερὸ τὴν παρεχόν καὶ ἐξῆλθε
[τοῦ μύσου]
καὶ ἐξῆλθε μοσχονάρη δὸδ νὰ συνειφέρῃ
[καὶ συνέφερε αὐτὸν τὸ λόγον]
«Καταβλοφαράχωνε, θεμέλιο νὰ μὴ στή
[στή]
καὶ στήσῃ στήν γυνίκα σου ποτὲ μὴν
[ποκτῆσῃς].

(Σ. Ε.— Φαράχωνας, σημειωτέον, λέγεται ὁ «Φαραώνης», δηλαδὴ ὁ εἰς Αἴγυπτον Ἀβραάμ, ὁ γύφτος).

Καὶ ὁ ἐπιτάφιος θρήνος τοῦ Θρακικοῦ λαοῦ τελειώνει, ὅπως καὶ ὁ θρήνος τοῦ Ἑπειρωτικοῦ, μὲ μίαν σπαρακτικὴν ἐπικλήσιν τῆς Παναγίας καὶ μίαν τυνομιλίαν μὲ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος ἡς παρέχει τὸ προάγγελμα τῆς ἀναστάσεως.

ἀνίστηθαι, θά παταχθῶ, θά λλθω στήν
[τράπεζά σου]
ὅτε καρὰ μου Παναγία, νάχῃς χαρὰς με
[γάλας].

54
74
1939

ΜΕΓΑΛΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Εἶνε πολλά, πάρα πολλά τὰ Ἑλληνικά λαϊκά ἔθιμα, ποὺ συνδέονται μὲ τὴν Μεγάλῃν Παρασκευῇ, καὶ κατὰ τὴν Μεγάλῃν ἀνάγκη νὰ περιγραφοῦν ἐδῶ. Τὸ συγκινητικώτερον ὅμως ἐξ ὧν, τὸ «ξενυχτισμα» τοῦ Ἐπιταφίου καὶ τὸ «τραγουδιῖμα» τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου, ποὺ γίνεται ἀκόμη καὶ τώρα εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Ὁ λαϊκὸς Ἐπιτάφιος ἔχει πολλὰ τὰ κοινὰ εἰς τὰς διάφορους Ἑλληνικὰς χώρας, ποικίλλει ὅμως εἰς τὰς λεπτομερεῖας καὶ εἰς τὸ κείμενον τῶν ψαλλομένων Παθῶν.

Εἰς τὴν Σηλυβρίαν, εἰς τὴν Ἰοάννηαν καὶ διάφορους ἄλλας πόλεις καὶ χωρία τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, αἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια συνεκέντροντο τὴν νύκτα τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὁλόγυρα ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιον, τὸν «ξενυχτούσαν» καὶ ἐτραγουδοῦσαν τὰ Πάθη. Ἡ Ἀνατολικὴ Θράκη δὲν εἶνε πλέον Ἑλληνικὴ· οἱ πληθυσμοὶ ὅμως οἱ ποῖοι μετεφέρθησαν εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην διασωρίζουν τὴ θῆκα καὶ ἔθιμα τῆς ἀληθοῦς Ἑλληνικῆς χώρας. Τὰ κορίτσια ἐξακολουθοῦν νὰ συγκεντρώνονται εἰς τὰς ἐκκλησίας, νὰ σκορπίζουν λουλούδια,

ἔχοντα αὐτὰ τὰ βλέμματα, πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις μὲ κέντρον τὸ ἔγῳ μας καὶ ἀκτίνες πρὸς τὴν πόρτα, δεξιά, ἀριστερά καὶ ὀπισθεν, καὶ ἀπὸ τὸ κοιμῶν εὐαγγέλιον τὸ καθρεφτά, τὸ ρούζ, τὰ νύχια, τὸ ζηλόφθονο βλέμμα πρὸς τὴν αἰθυσίαν. ὦ, Θεέ, ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, συγχώρησον καὶ ἄφες αὐταῖς! Οὐ γὰρ οἶδασιν τί ποιοῦσι!

Δὲν πιστεύετε; Μὴν πιστεύετε! Τηρήσατε τὰ προσήματα, τοῦλάχιστον!... Μὴ πηγαίνετε καθόλου δύο ἀπογεύματα καὶ βράδυνα εἶνε αὐτά. Κάμειτε ὅτι αὐταῖτον οἱ καλοὶ κρόποι τοῦ φέρεσθαι εἰς μίαν διαλέξιν· ἐκεῖ μέντε ἄρωναι, ἐνῷ οὗς σταυρώνουν ἑαυτά. Ἐδῶ σταυρώνεται ἕνας Θεὸς καὶ τὰ σώματα δὲν παύουν μίαν στιγμή, καὶ τὰ μάτια παύουν, καὶ τὰ σώματα λαμβάνουν τὰς μελετημένας ἐνώπιον τοῦ καθρέπτου στάσεις καὶ κάμψεις καὶ κινήσεις· καὶ ὁ πονηρὸς μὲ ὅλα τὰ πονηρόποια γυρίζουν, ἐλισθαίνουν καὶ μαγειρεύουν ἐκεῖ ἐπὶ τόπου τὰ πλέον καυκαμένα πιάτα, ποὺ ξέρονται νὰ μαγειροῦν αὐτοὶ μὲ τὴν βοήθειά σας.

Ἐφλάγησα πιθανὸν ὑπὲρ τὰ δέον· ἐνῷ ἀπλούστατα ἤθελα νὰ εἰπῶ: «Μάθετε νὰ φέρεσθε μέσα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπως ἐμάθατε, ὅσοι καὶ ὅσοι ἐμάθατε, νὰ φέρεσθε εἰς ἕνα σάβανον, εἰς μίαν συγκέντρωσιν! Τίποτε

δὲν, νὰ ξενυχτοῦν τὸν Ἐπιτάφιον καὶ νὰ τραγουδοῦν τὰ Πάθη. Ἀρχίζουν πάντοτε ἔτσι:

Καλὸ εἶνε τὸ Ἅγιος Θεός, καλὸ εἶνε καὶ ἕξ τὸ ποῦμα, ὅποιος τὸ λέγει σῶνεται καὶ ὅποιος τ' ἄκουει ἀγιάζει· καὶ ὅποιος τὰ καλὰ ἀφιγμωσται, παράδεισον αὐτὸν θά λάβῃ, παράδεισον καὶ λειτουργιὰ εἰς τὸ Ἅγιον μνηστήριον.

Ἐκεῖ δέντρη δὲν ἦταν, δέντρη ἔφαγαν ἡ ρίζα ἦταν ἡ Παναγία, τὸ δέντρο ὁ Χρῆστος, οἱ κλώνοι ἔπου κρέμονται ἦταν οἱ Ἄποστολοι, τὰ φύλλα ἔπου πέφτανε ἦταν οἱ Μάρτυρες, ποὺ μαρτυροῦσαν καὶ ἔλεγαν γιὰ τοῦ Χρῆστον τὰ πάθη.

Εἰς τὴν συνέχειαν ἱστορεῖται ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος, ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἡ σύλληψις τοῦ Κυρίου:

Ἀπ' τὰ μαλλιά τὸν πιάσανε, στὰ μάρμαρα τὸν κρούσαν, γιὰ μίαν τὸν ἐκαπίστρωσαν τοῦ βουδαλισμοῦ, γιὰ μίαν τὸν ἐτρολίσκωσαν τοῦ βουδαλισμοῦ, γιὰ μίαν τὸν ἀφορίσκανε ἀκαθάρτου σφαῖναι, γιὰ μίαν τὸν ἀπορίσκανε τριῶν χρόνων τὸ ἔπειδι. Τρία πικρὰ τὸν ἔδωσαν, τρία φαρμακὰ μὲνα, τὸν ἔλασαν καὶ τὸν μάρουλο καὶ πικρομαρούσαν αὐτὸν (Ταίχην 1) πηγαίνανε παρόντια 2) νὰ τοῦς φασάκη.

(2. Ε.— «Ταίχην» σημειώσαν εἶνε ὁ γυφτός καὶ «παρόντια» τὰ καρδιά).

Τὴν φοβερὰν εἰδήσιν ἔμαθεν ἡ Παναγία ἀπὸ τὸν Ἰωάννην. Καὶ ἡ δύσμοιρος Μητέρα μαζί μὲ τὰς ἄλλας Γυναῖκας τοῦ Εὐαγγελίου ἔπλησαν τὸ δρόμον τοῦ δρομῆ, δρομὶ τὸ μονοπάτι καὶ τὸ δρομὶ τοῦς ἐδῶλε στοῦ ταίχην τῆς πόρτας.

«Καλὸς τὰ κάνεις μάστορη, καλὸς τὰ ποῖς (λαμδαίς)»

—Ὁ δὲ Ὀδρῆ μὲ εἶπανε παρόντια νὰ τοῦς (καίμω, ἐκεῖν) μὲ εἶπαν τέσσερα καὶ γιὰ τοὺς καὶ μὴν πάντα, τὰ δύο, στὰ δύο τοῦ πόδια τοῦ, τὰ δύο στὰ (δύο τοῦ χέρι, τὸ πέμπτο τὸ τριπτάμι στὴ μέσῃ) στὸν ὅμο (φαλό τοῦ, νὰ δρᾶμν αἶμα καὶ νερὸ νὰ πικραθῇ ἡ καρδιά τοῦ.

Σὲν ἔκουσε ἡ Παναγία λιγροθυμῶς τὴν (ἡλθε, σταμνὶ νερὸ τὴν παρεχόν καὶ ἔβηντα δύο (τοῦ μέσου καὶ ἔβηντα μοσχοκάρυθα δύο νὰ συνεφέρῃ. Σὲν ἔδοσ' καὶ συνέφερε αὐτὸν τὸ λόγος (λέγει:

«Καταβλοφάρθων», θαμέλιο νὰ μὴ στήν (σπῇ καὶ σπάχη στήν γυνίκα σου ποτὲ μὴν (ποκλήσης).

(2. Ε.— Φαράγωνας, σημειώσαν, λέγεται ὁ «Φαραώνης», δηλαδὴ ὁ ἐξ Αἰγύπτου Ἀθ(ί)γανος ὁ γυφτός).

Καὶ ὁ ἐπιτάφιος θρήνος τοῦ Θρακικοῦ λαοῦ τελειώνει, ὅπως καὶ ὁ θρήνος τοῦ Ἑπειρωτικοῦ, μὲ μίαν παρακαλετικὴν ἐπικλήσιν τῆς Παναγίας καὶ μίαν συνομιλίαν μὲ τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος τῆς παρέχει τὸ προάγγελμα τῆς ἀναστάσεως.

«Θ' ἀνεστηθῇ, θὰ πεταχθῇ, θὰ ληθῇ στήν (τράπεζά σου, Τότε κερά μου Παναγιά, νάχῃς χαρὲς μετὰ (γάλες).